

Súd: Krajský súd Prešov
Spisová značka: 9Co/60/2011
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8110229949
Dátum vydania rozhodnutia: 26. 06. 2012
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Milan Šebeň
ECLI: ECLI:SK:KSPO:2012:8110229949.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Prešove v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Milana Šebeňa a sudcov JUDr. Ireny Dobňákovej a JUDr. Milana Majerníka, v právnej veci žalobcu: Orange Slovensko a.s., so sídlom Bratislava, Prievozská číslo 6/A, 821 09 Bratislava, IČO: 35 697 270, proti žalovanej: U. C., nar. XX.X.XXXX, naposledy bytom E., D. ul. č. XX, toho času bezdomovec, s miestom pobytu U. - H. R., právne zastúpená ustanovenou opatrovníčkou D. Y., súdnou tajomníčkou Krajského súdu v E., o zaplatenie 879,73 eur s príslušenstvom, o odvolaní žalobcu proti rozsudku Okresného súdu Prešov č. k. 17C/98/2011-51 zo dňa 27.6.2011, takto

rozhodol:

P o t v r d z u j e rozsudok v jeho napadnutej časti, t. j. vo výroku o zamietnutí zvyšku žaloby, vo výroku o vyhlásení zmluvnej podmienky za neplatnú, ako aj vo výroku o náhrade trov.

N e p r i z n á v a účastníkom náhradu trov odvolacieho konania.

odôvodnenie:

Prvostupňový súd napadnutým rozsudkom uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi na istine 215,85 eur s 9 % úrokom z omeškania od 12.6.2009 do zaplatenia, všetko do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Vo zvyšku návrh zamietol. Súčasne vyhlásil zmluvnú podmienku k dodatku k zmluvu o pripojení č. A4233854 a zmluvy A4233923 pod 2.5, na základe ktorej v prípade porušenia niektorej z povinností účastníka uvedenej v bode 2.3. alebo 2.4. tohto článku (najmä ale nielen nezaplatenia splatnej ceny za služby, nedodržanie záväzku uvedeného v bode 2.2. tohto článku, jednostranné ukončenie platnosti zmluvy alebo tohto dodatku pred uplynutím doby viazanosti, vykonanie úkonu smerujúceho k ukončeniu

platnosti tohto dodatku pred uplynutím doby viazanosti bez ohľadu na skutočnosť, či naozaj dôjde k ukončeniu jeho platnosti), je účastník povinný uhradiť zmluvnú pokutu vo výške 331,93 eur, za neplatnú. Posledným výrokom súd rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania.

Po vykonanom dokazovaní mal súd za preukázané, že dňa 25.1.2009 účastníci uzavreli zmluvy s programom „Paušál Klasik 100 XXL hovory“ s kúpou 2 ks mobilných telefónov Sony Ericsson G502i za zľavnenú kúpnu cenu 0,03 eur so záväzkom žalovanej zotrvať v zmluvnom vzťahu 24 mesiacov a platiť paušálne mesačne prinajmenšom sumu po 19,71 eur za jeden program. Účastníci si dohodli aj zmluvné pokuty po 331,94 eur, okrem iného aj za nezaplatenie splatnej ceny služby bez ohľadu dĺžku doby do uplynutia doby viazanosti. Žalovaná nezaplatila cenu poskytnutých služieb za obdobie od 25.1.2009 do 15.4.2009. Za to

si žalobca uplatnil zmluvnú pokutu $2 \times 331,94 = 663,88$ eur. Žalovaná neuhradila faktúry za zúčtovacie obdobie: 2009/01 - 23,22 eur (699,53 Sk), 2009/02 - 107,81 eur (3.247,88 Sk), 2009/03 - 78,24 eur (2.357,06 Sk), 2009/04 - 7,91 eur (238,30 Sk). Po nerefektovaní žalovanej na pokus o pokonávku a na výzvu na dodatočné plnenie, žalobca zrušil právny vzťah. Podľa článku 6.2. písm. b) Všeobecných

podmienok poskytovania verejných elektronických komunikačných služieb prostredníctvom verejnej telefónnej siete spoločnosti Orange Slovensko, a.s., je účastník povinný platiť cenu za poskytnuté služby. Žalobca služby dodal, že žalovaná ich prijala a do vyhlásenia rozsudku za ne zaplatila. Súd nepodrobil kontrole cenu služieb, pretože cena bola jasne a zrozumiteľne dohodnutá a z úradnej moci súd nezistil ani iné okolnosti, ktoré by indikovali vadnosť právneho úkonu časti ceny služieb. Súd preto v časti zaplattenia ceny za dodané služby žalobe vyhovel. Súd priznal podľa § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka v spojení s § 3 nariadenia vlády 87/1995 Z. z. aj úroky z omeškania vzhľadom na to, že nastalo omeškanie žalovanej s plnením záväzku dňom 12.6.2009. Takýto záver však súd nemohol urobiť v časti o zmluvnej pokute. Pokiaľ by súd vyhovel žalobe na zaplattenie zmluvnej pokuty, nielenže by porušil zákon, princípy súkromného práva (princíp proporcionality), ale došlo by aj k porušeniu záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z členstva v Európskej únii (článok 6 Smernice Rady 93/13/EHS z 5.4.1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách). Miesto v Smernici má aj „neprimeraná kompenzácia za porušenie záväzku spotrebiteľa“. S účinnosťou od 1.1.2008 bola neprimeraná sankcia explicitne zapracovaná medzi neprijateľné podmienky do Občianskeho zákonníka. Žalobca ponúka svoje služby spotrebiteľom prostredníctvom štandardných zmlúv, ktoré má vopred pripravené a v ktorých spotrebiteľia zmluvné podmienky nemôžu ovplyvniť. To platí aj pre zmluvnú pokutu, ktorú žalobca žiada od spotrebiteľov zaplatiť vždy v nezmenenej výške bez ohľadu na to, aký čas zostáva do konca doby viazanosti. Reálne môže nastať situácia, že spotrebiteľ zaplatí 23 paušálnych mesačných poplatkov, zostáva mu už iba jeden poplatok a pre jeho nezaplattenie uplatní žalobca rovnakú zmluvnú pokutu, ako v prípade omeškania sa spotrebiteľa už hneď na úvod dvojročného zmluvného vzťahu. Podmienky, za akých žalobca dohoduje zmluvnú pokutu v štandardných zmluvách, poškodzujú spotrebiteľa. Časť zmluvy o pripojení týkajúca sa kúpy telefónu predstavuje kúpnu zmluvu, ktorá je zároveň viazanou zmluvou zmluvy o pripojení. Za relevantnú treba považovať skutočnosť, že zmluvná pokuta má zohľadňovať zľavnenú cenu mobilného telefónu a v prípade predčasného ukončenia garantovať návratnosť prostriedkov investovaných do zľavy pri odpredaji telefónu. Zmluvná pokuta má však aj iný, a to nežiadúci rozmer, keď neprimerane ukracuje spotrebiteľa. Ak by išlo o nezaplattenie posledného mesačného paušálneho poplatku, tak pri zmluve č. A4233854 zmluvná pokuta 331,94 eur vo vzťahu k mesačnému poplatku 18,4034

eur by predstavovala osemnásťnásobok. Z pohľadu náhrady škody je takáto zmluvná pokuta neobhájiteľná aj z dôvodu, že podľa zmluvy nárok žalobcu na náhradu škody prevyšujúcu zmluvnú pokutu nie je dotknutý (článok 2.5 Dodatku k zmluve). Súdna kontrola štandardných zmlúv je postavená na absolútnej neplatnosti neprijateľných klauzúl. Bolo by v rozpore s cieľom Smernice, ak by sa pred neprijateľnou podmienkou jeden spotrebiteľ chránil a druhý nie. Rozhodujúce je, že problémová zmluvná podmienka v spotrebiteľskej zmluve je objektívne spôsobilá poškodiť spotrebiteľa. Nie je rozhodujúca vôľa zmluvných strán. V tejto súvislosti súd poukázal na Doplňujúce formálne oznámenie Európskej komisie z 27.11.2008 č. 2007/2495. V tejto súvislosti súd označil za dôležité rozhodnutia rozsudky Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-240/98, C-240/98 a C 244/98, z ktorých je zrejmé aj obligatórnosť zásahu súdu proti nekalej podmienke. Súd preto nevidel riešenie len v čiastočnej neplatnosti zmluvnej pokuty. Je problematické nastaviť výšku zmluvnej pokuty, aby plnila význam pre dodávateľa a nepoškodzovala spotrebiteľa. Len čiastočné zneplatnenie zmluvnej pokuty by navyše nieslo riziko, že žalobcu by neodradilo také opatrenie, pretože v prípade súdnej kontroly by bola len sporadicky zmluvná pokuta zmoderovaná, ale predsa by len zostala a neprimerane by regulovala vzťahy neurčitého počtu spotrebiteľov. Z neplatnej zmluvnej podmienky nevzniklo žalobcovi právo na plnenie a žalovanej povinnosť plniť. Súd preto žalobu o plnenie zo zmluvnej pokuty zamietol. Aj bez návrhu bolo rozhodnuté o neplatnosti zmluvnej podmienky v štandardnej formulárovej zmluve. Výrok o trovách súd zdôvodnil odkazom na § 142 ods. 2 a na čiastočný úspech žalobcu.

Proti tomuto rozsudku podal v zákonnej lehote odvolanie žalobca. Navrhol zmeniť rozsudok a zrušiť výrok rozsudku v časti vyslovenia neplatnosti zmluvnej podmienky o platení zmluvnej pokuty a žalobnému návrhu vyhovieť v celom rozsahu spolu s náhradou trov konania. Ako dôvod uviedol, že z dôvodu vzniku záväzkovo-právneho vzťahu žalobca žalovanej odpredal mobilné telefóny v inej cenovej relácii, než sa uvedený telefón predával na trhu. Predajná cena telefónu v čase podpísania Dodatku Zmluvy predstavovala sumu 149,04 eur. Žalovaná nezaplattením ceny za poskytnuté služby za obdobie od 25.1.2009 do 15.4.2009 porušila svoju základnú povinnosť vyplývajúcu zo zmluvného vzťahu aj s odkazom na článok 6 bod 6.2. písm. b) Všeobecných podmienok. Žalobca pokusom o pokonávku zo dňa 28.5.2009 oznámil žalovanej, že uplynutím dodatočnej lehoty na splnenie jej záväzku zaplatiť cenu za poskytnuté služby a zmluvnú pokutu, pristúpi k jej vymoženiu súdnou cestou. Tým, že žalovaná porušila povinnosti vyplývajúce zo Zmluvy a Dodatku (článok 2 bod 2.3. písm. a),

c) Dodatku), pričom ide o základný záväzok vyplývajúci z daného vzťahu, vznikol žalobcovi podľa článku 2 bod 2.5. Dodatku nárok na zaplatenie zmluvnej pokuty vo výške 331,94 eur. Súd dospel k záveru, že dojednanie zmluvnej pokuty za jeden telefón vo výške 331,94 eur, je neprijateľné. Značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán možno vydedukovať zo samotnej úpravy neprijateľných podmienok spotrebiteľskej zmluvy v § 53 ods. 4 Občianskeho zákonníka. Žalobca má za to, že za značnú nerovnováhu treba považovať také právne postavenie spotrebiteľa, ktoré mu neumožňuje, prípadne zhoršuje jeho postavenie pri domáhaní sa od poskytovateľa služieb riadneho plnenia, či prípadnej nápravy už prijatého plnenia, vrátane možnosti uplatniť si svoje nároky vyplývajúce zo zodpovednosti za vady, omeškanie alebo možnosti odstúpiť od zmluvy. Žalobca ako dodávateľ služby žalovaných nijako nezavádzal, neklamal, neposkytoval jej služby v nedostatočnej kvalite a predmetné telefóny netrpeli žiadnou vadou. Žalovaná žiadne služby nereklamovala a v súlade so zákonnými a zmluvnými podmienkami mala možnosť ukončiť platnosť zmluvy, či uplatniť si iné, právom dovolené nároky. Fakt, že si žalobca dojednal so žalovanou zmluvnú pokutu pre prípad porušenia zmluvných povinností, je dôsledkom toho, že poskytol žalovanej pri podpise Dodatku Zmluvy mobilný telefón za akciovú cenu, t. j. za cenu, ktorá nekorešpondovala s cenou za takýto tovar na trhu. To, podľa žalobcu nespôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán. Žalobca si týmto inštitútom zabezpečil len právnu ochranu svojho majetkového plnenia, ktoré žalovanej v podobe telefónu poskytol. Zmyslom tohto dojednania nebolo znevýhodniť žalovaných a spôsobiť jej majetkovú ujmu, ale dohodnúť si výhodné podmienky pre obe zmluvné strany, ktoré mali umožniť zaplatením akciovej ceny nadobudnúť vec majetkovej hodnoty do okamžitého užívania. Žiadne ustanovenie Občianskeho zákonníka upravujúce spotrebiteľské zmluvy nezakazuje medzi stranami písomne dojednať zmluvné pokuty. Zmluvná pokuta neplní len funkciu preventívnu a represívnu, ale aj paušalizovanú náhradu škody, ktorá je žalobcovi spôsobená tým, keď si platobne nedisciplinovaní zákazníci neplnia svoje záväzky, pričom tento im na začiatku zmluvného vzťahu odpredal telefón za akciovú, neraz až symbolickú cenu. Žalobca je podnik poskytujúci verejnú službu v zmysle zákona číslo 610/2003 Z. z. o elektronických komunikáciách. Skutočnosť, že si záujemca cez takúto službu chce zakúpiť aj mobilný telefón za akciovú cenu, je už len na vôli konkrétneho záujemcu. Ak by žalovaná neprejavila záujem kúpiť si od žalobcu telefón za akciovú cenu, žalobca by k vymáhaniu zmluvnej pokuty za telefón nepristúpil. V závislosti od ceny telefónu, ktorý je záujemca schopný alebo ochotný namieste zaplatiť, uzavrie podnik so záujemcom Zmluvu o pripojení, ktorej obsahom je poskytovanie toho-ktorého paušálu za telekomunikačné služby a Dodatok k Zmluve, ktorej obsahom je presná špecifikácia, identifikácia telefónu a ustanovenie o zmluvnej pokute. Od hodnoty paušálu sa následne odvíja akciová cena telefónu. Ak by záujemca o verejnú službu a mobilný telefón zároveň za poskytnuté služby neplatil, prevzatím mobilného telefónu by sa tak žalobca neexistujúcim zmluvným dojednaním o zmluvnej pokute dostal do neprimerane znevýhodneného postavenia a ten-ktorý záujemca by sa na úkor podniku získaním telefónu za akciovú cenu bezdôvodne obohatil. Súd nebral do úvahy skutočnosť, že telefón mohla žalovaná kúpiť rovnako bez akejkoľvek hrozby sankcie za nedodržanie riadneho plnenia svojich povinností počas doby viazanosti. Žalovaná si taktiež mohla vybrať lacnejší telefón, s ktorým by bola spojená zmluvná pokuta v nižšej výške. Žalovanej bola taktiež daná možnosť voľby a prispôsobenia sa zmluvným podmienkam podľa vlastných finančných možností a podmienok. Individuálnosť dohody tak bola rešpektovaná a to najmä tým, že žalovaná mohla uzavrieť zmluvu so žalobcom bez Dodatku, práve v ktorom je zmluvná pokuta dojednaná. Žalovaná si taktiež mohla telefón kúpiť u iného predajcu, či mohla sa rozhodnúť pre telefón nižšej cenovej relácie. Nedá sa preto hovoriť o nerovnováhe práv a povinností zmluvných strán. Z porušenia zmluvnej povinnosti nemožno vyvodzovať práva pre spotrebiteľa a poskytovať mu neprimeranú ochranu s paušálnym zamietaním zmluvnej pokuty. Nepostačuje poukazovať na nižšiu schopnosť vyjednávať, či úroveň právnych znalostí, pretože žalovaný si musel byť vedomý toho, že keď si chce kúpiť telefón za cenu, ktorá nekorešponduje s cenou, za ktorú sa na trhu reálne predáva, vzniká mu aj určitá povinnosť platiť mesačné poplatky. Žalobca v tejto súvislosti poukázal na rozhodnutia Krajského súdu v Prešove sp. zn. 17Co/23/2011 a Krajského súdu v Žiline sp. zn. 9Co/336/2010. Je toho názoru, že súd nesprávne právne posúdil dôvodnosť a právny základ žaloby, keď vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky o platení zmluvnej pokuty a žalobcovi nepriznal uplatnený nárok na zaplatenie dvoch zmluvných pokút a náhrade trov konania. Žalobca nemal inú možnosť, ako súdnou cestou sa domôcť svojho práva na zaplatenie žalovanej sumy. V dôsledku toho je žalobca toho právneho názoru, že náhrada trov konania mu patrí.

Žalovaná, ani jej opatrovníčka sa k odvolaniu žalobcu nevyjadrila.

Podaným odvolaním nebol dotknutý výrok rozsudku, ktorým bola žalovanej uložená povinnosť zaplatiť žalobcovi istinu 215,85 eur s 9 % úrokom z omeškania od 12.6.2009 do zaplataenia. V tejto časti rozsudok nadobudol právoplatnosť a tak ho nebolo možné v rámci odvolacieho konania preskúmať (§ 159 ods. 1, 3 a § 206 ods. 2 O.s.p.). Pri preskúmaní odvolaním napadnutej časti rozsudku bol odvolací súd viazaný dôvodmi podaného odvolania do tej miery, že nebol oprávnený tento rozsudok preskúmať z iných dôvodov, než ktoré boli výslovne uvedené v podanom odvolaní. Výnimkou by mohli byť len vady konania, pokiaľ by mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 212 ods. 1, 3 O.s.p.). Po takomto preskúmaní napadnutej časti rozsudku dospel odvolací súd k záveru, že prvostupňový súd rozhodol vecne správne. Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia a len na zdôraznenie správnosti v ňom uvedených dôvodov dodáva:

Prejednávaná problematika bola predmetom rozhodovania aj v iných spotrebiteľských veciach, v ktorých ako žalobca vystupovala spoločnosť Orange Slovensko, a.s., Bratislava. Tak v rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 6C/113/2010 zo dňa 20.9.2011 bol zaujatý obdobný právny názor, podľa ktorého za neprijateľnú zmluvnú podmienku je treba označiť také dojednanie o zmluvnej pokute, kde „neprimeranosť sankcie sa prejavuje osobitne v spojení s časovým aspektom, keďže spotrebiteľ je viazaný rovnakou výškou zmluvnej pokuty bez ohľadu na to, či dôjde k porušeniu zmluvnej povinnosti na začiatku, alebo na konci viazanosti“. Tento názor si osvojil aj Krajský súd v Prešove rozhodujúci vo veci sp. zn. 18C/70/2011-108 rozsudkom zo dňa 7.9.2011, ako aj vo veci sp. zn. 1Co/1/2012 rozsudkom zo dňa 28.3.2012.

Vychádzajúc zo skutkového stavu zisteného súdom prvého stupňa správneho zhodnotenia uvedeného v preskúvanom rozsudku, ako aj z právneho názoru vysloveného v uzneseniach iných odvolacích senátov Krajského súdu v Prešove, odvolací súd v súlade s § 219 ods. 2 O.s.p. napadnutú časť rozsudku súdu prvého stupňa potvrdil.

Potvrdený bol aj závislý výrok o náhrade trov konania, nakoľko dôvody podaného odvolania sa o tomto ani v najmenšom nezmieňujú.

Úspech v odvolacom konaní mala žalovaná. Tejto v jeho priebehu žiadne trovy nevznikli a nepodala návrh na priznanie náhrady trov. Neúspešnému žalobcovi nevzniklo právo na náhradu trov odvolacieho konania. Preto odvolací súd v súlade s § 142 ods. 1 a § 224 ods. 1 O.s.p. nepriznal náhradu trov odvolacieho konania žiadnemu z účastníkov.

Odvolací senát rozhodol v preskúvanej veci v pomere hlasov 2 : 1.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je odvolanie prípustné.

V Prešove, dňa 26. júna 2012
JUDr. Milan ŠEBEŇ
predseda senátu
Za správnosť vyhotovenia:
Eva Kosurová

Člen odvolacieho senátu JUDr. Milan Šebeň, ktorý nesúhlasil s rozhodnutím väčšiny senátu v súlade s § 3 ods. 9 zákona číslo 757/2004 Z. z. o súdoch, pripája svoje odlišné stanovisko k tomuto rozhodnutiu.

Napadnutú časť rozsudku súdu prvého stupňa nie je možné ani potvrdiť, ani zmeniť. Prvostupňový súd dospel k záveru o neprimeranosti zmluvnej pokuty a teda aj o neplatnosti zmluvnej podmienky, ktorou bola dojednaná zmluvná pokuta bez náležitého zistenia skutkového stavu a bez presvedčivého odôvodnenia svojho rozhodnutia.

Pre rozhodnutie v preskúvanej veci má zásadný význam výklad formulácie „zaplatenie neprimerane vysokej sumy ako sankcie spojenej s nesplnením záväzku spotrebiteľa“ uvedenej v ustanovení § 53 ods. 4 písm. k) Občianskeho zákonníka v znení účinnom od 1.1.2008. Jedná sa o ustanovenie obsahujúce jednu z neprijateľných podmienok vymenovaných príkladmo v § 53 ods. 4 Občianskeho zákonníka.

„Neprimerane vysokou sumou ako sankciou“ môže byť napr. zmluvná pokuta, úrok z omeškania, či iné dohodnuté sankcie.

Zo žiadnych ustanovení Občianskeho zákonníka nie je možné vyvodiť, že by v spotrebiteľských zmluvách si zmluvné strany nesmeli dohodnúť zmluvnú pokutu pre prípad porušenia zmluvnej povinnosti spotrebiteľom. Jedinou podmienkou podľa § 53, ods. 4, písm. k) Občianskeho zákonníka je primeranosť tejto sankcie v porovnaní so závažnosťou nesplnenia záväzku spotrebiteľom.

Pojem „neprimerane vysoká zmluvná pokuta“ obsahuje s účinnosťou od 1.1.2008 nielen § 301 Obchodného zákonníka, ale aj ustanovenie § 545a Občianskeho zákonníka. Vzhľadom k úprave stanovenej v § 54 ods. 1 veta prvá Občianskeho zákonníka, nesmú sa zmluvné podmienky upravené spotrebiteľskou zmluvou odchyliť od úpravy uvedenej v Občianskom zákonníku v neprospech spotrebiteľa.

Zmluvná pokuta je peňažitá čiastka, ktorú je dlžník povinný zaplatiť veriteľovi v prípade, že nesplní svoju zmluvnú povinnosť, a to bez ohľadu na to, či porušením povinnosti vznikla veriteľovi škoda. Účelom zmluvnej pokuty je donútiť dlžníka pod hrozbou majetkovej sankcie k riadnemu splneniu záväzku. Pokuta však plní aj funkciu paušalizovanej náhrady škody. Veriteľovi uľahčuje dôkaznú situáciu v tom, že nemusí preukazovať vznik škody, ani jej výšku. Stačí, aby v súdnom konaní preukázal porušenie zmluvnej povinnosti, ktorá podľa dohody zmluvných strán má za dôsledok vznik práva na zmluvnú pokutu. V dôsledku toho je dlžník povinný zmluvnú pokutu zaplatiť bez ohľadu na to, či veriteľovi vôbec nejaká škoda vznikla.

Pokiaľ má dojednaná sankcia charakter zmluvnej pokuty, je treba rozlišovať medzi neplatnosťou zmluvného dojednania o zmluvnej pokute podľa § 39 Občianskeho zákonníka pre rozpor s dobrými mravmi a jej neplatnosťou ako neprimeranej zmluvnej podmienky podľa § 53 ods. 4 Občianskeho zákonníka pre „neprimerane vysokú sumu“ sankcie. Zmluvná pokuta v spotrebiteľskej zmluve môže byť neplatná ako neprimeraná zmluvná podmienka napriek tomu, že v prípade nespotebiteľskej zmluvy by jej dojednanie bolo v súlade s dobrými mravmi. Primeranosť zmluvnej pokuty v spotrebiteľskej zmluve sa skúma z hľadiska uhradzovacej a sankčnej funkcie.

Platnosť dohody o zmluvnej pokute v nespotebiteľských zmluvách môže súd skúmať tak z hľadiska splnenia podmienok uvedených v ustanovení § 544 a nasl. Občianskeho zákonníka, ale aj z dôvodov upravených v § 39 Občianskeho zákonníka, predovšetkým pre rozpor s dobrými mravmi. V spotrebiteľských zmluvách však môže byť dôvodom pre absolútnu neplatnosť zmluvného dojednania o zmluvnej pokute aj neprijateľnosť takejto zmluvnej podmienky v prípade, že požaduje od spotrebiteľa, ktorý nesplnil svoj záväzok, aby zaplatil neprimerane vysokú sumu ako sankciu spojenú s nesplnením jeho záväzku (§ 53 ods. 4 písm. k) Občianskeho zákonníka).

Dôvody absolútnej neplatnosti dohody o zmluvnej pokute pre rozpor s dobrými mravmi uvedený v § 39 Občianskeho zákonníka, výstižne vymedzil rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 26.8.2008 sp. zn. 33Odo 1064/2006. Podľa tohoto rozsudku „pri skúmaní platnosti dojednania o zmluvnej pokute z hľadiska dobrých mravov treba predovšetkým uvážiť funkcie zmluvnej pokuty (preventívnu, uhradzovaciú-reparačnú a sankčnú). Pri úvahe o primeranosti výšky dojednanej zmluvnej pokuty treba posúdiť, či zodpovedá účelu zmluvnej pokuty, ktorý spočíva v hrozbe dostatočne citeľnou majetkovou sankciou voči dlžníkovi pre prípad zabezpečenej zmluvnej povinnosti. Záver o primeranosti výšky zmluvnej pokuty závisí aj od úvahy, či zmluvná pokuta je dojednaná v zodpovedajúcej, a nie prehnanej výške a aký je vzájomný pomer pôvodnej a sankčnej povinnosti (inými slovami treba prihliadať aj na výšku zabezpečenej sumy). Zároveň treba posúdiť, či pokuta primerane zabezpečuje veriteľa proti prípadným škodám, teda či zahŕňa všetky škody, ktoré možno rozumne v danom konkrétnom vzťahu s porušením zmluvnej povinnosti očakávať. Napokon treba vziať do úvahy celkovo okolnosti úkonu, jeho pohnútky a účel, ktorý sledoval“.

Z uvedeného rozhodnutia je zrejmé, že aj keď výška zmluvnej pokuty má svoj význam pri posudzovaní, či sa dojednanie o zmluvnej pokute prieči dobrým mravom, sama o sebe nemôže kvalifikovať takúto dohodu, ako nemravnú. K výške zmluvnej pokuty musia v takom prípade pristúpiť aj ďalšie skôr

vymenované významné skutočnosti. Len kombinácia výšky zmluvnej pokuty a tejto ďalšej skutočnosti môže byť dôvodom diskvalifikácia dohody o zmluvnej pokute v tom zmysle, že bude neplatná pre rozpor s dobrými mravmi. V tejto súvislosti je potrebné sa vyporiadať s rizikom, ktoré na seba berie v konkrétne uzatváraanej zmluve veriteľ. Čím je riziko vyššie, tým je aj väčšia odôvodnenosť dojednať vyššiu zmluvnú pokutu ako prostriedok zabezpečenia. V tejto súvislosti je možné poukázať na rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 20.4.2004 sp. zn. 32Odo 1047/2003. Podľa tohto rozsudku „ak veriteľ uzaviera zmluvu s dlžníkom, u ktorého nemožno odhadnúť mieru zmluvnej spoľahlivosti, ide z ekonomického hľadiska o väčšie riziko. Za rozpor s dobrými mravmi nemožno považovať, ak je záväzok zabezpečený dôraznejšími sankciami pre prípad jeho nesplnenia“.

Ďalším spolurozhodujúcim kritériom pri posudzovaní rozporu zmluvnej pokuty s dobrými mravmi je posúdenie, ako zmluvná pokuta zabezpečuje veriteľa pre prípad porušenia zabezpečenej povinnosti a prípadného vzniku škôd.

V tejto súvislosti Z. Kovařík vo svojej práci „Zmluvná pokuta“ uverejnenej v Právnych rozhledech číslo 9/1999 okrem iného uviedol, že „pokuta, ktorá zahŕňa všetky škody, ktoré možno rozumne v danom konkrétnom vzťahu s porušením určitej povinnosti očakávať, má dostatočnú, nie však premrštenú motivačnú výšku a pre prípad nesplnenia povinnosti okrem odškodnenia primerane aj trestá, nemôže byť neplatná pre rozpor s dobrými mravmi a nemôže byť ani v rozpore s poctivosťou v obchodovaní, aj keby bola mnohonásobkom menovitej hodnoty zabezpečeného záväzku“.

Pri hodnotení výšky zmluvnej pokuty treba vziať do úvahy aj jej sankčný charakter a posúdiť, či výška zmluvnej pokuty je v danom prípade takou sankciou, ktorá je schopná dostatočne plniť svoju preventívnu aj reparačnú funkciu. V tejto súvislosti Najvyšší súd SR vo svojom rozsudku zo dňa 4.9.2008 sp. zn. 6Odo 25/2008 uviedol, že „funkcia zmluvnej pokuty spočíva v hrozbe majetkovou sankciou voči subjektu, ak svoj záväzok nesplní riadne a včas. Má teda viesť dlžníka k včasnému a riadnemu plneniu. Sankcia za omeškanie s plnením zmluvnej povinnosti uhrádzať peňažný, prípadne nepeňažný záväzok riadne a včas, musí dostatočne odrádzať od porušenia tejto povinnosti“.

Prvostupňový súd v preskúmanom rozhodnutí nevyslovil neplatnosť dojednania o zmluvnej pokute pre rozpor s dobrými mravmi podľa skôr uvedeného ustanovenia § 39 Občianskeho zákonníka, ale obmedzil sa len na záver o neprijateľnosti tejto zmluvnej podmienky pre naplnenie podmienok uvedených v § 53 ods. 4 písm. k) Občianskeho zákonníka. Odvolací súd je toho názoru, že pokiaľ má byť sankciou preskúmanou podľa § 53 ods. 4 písm. k) Občianskeho zákonníka zmluvná pokuta, neobmedzuje sa súd len na preskúmanie toho, či jej výška zodpovedá uhradzovacej - reparačnej funkcii, ale aj funkcii sankčnej. Vyplýva to aj z formulácie tohto ustanovenia, ktoré sa vzťahuje aj na zaplatenie „neprimerane vysokých súm ako sankcie“.

Zákonná úprava zmluvnej pokuty v nespotebitel'ských zmluvách má osobitnú úpravu postupu súdu v prípade zistenia, že zmluvná pokuta bola dohodnutá v neprimerane vysokej výške (§ 545a Občianskeho zákonníka). Toto ustanovenie, vzhľadom k osobitnej úprave v § 53 ods. 4 písm. k) Občianskeho zákonníka, nie je použiteľné v spotrebiteľ'ských zmluvách. Pokiaľ takouto sankciou je dohoda o zmluvnej pokute, je takéto ustanovenie dohody neplatné ako neprimeraná zmluvná podmienka. Keďže neplatnosť sa týka dohodnutej zmluvnej podmienky, nie je možné v prípade záveru o neprijateľnosti dohody o zmluvnej pokute súčasne aplikovať moderačné právo súdu podľa § 545a Občianskeho zákonníka.

Zmluvnú pokutu možno považovať za primerane vysokú sankciu, pokiaľ neprimerane neprekračuje tak výšku zabezpečovanej sumy (uhradzovacia funkcia), ako aj súhrn prípadných škôd, ktoré možno v konkrétnom prípade očakávať v prípade porušenia zmluvnej povinnosti (sankčná funkcia). Znamená to, že súd môže označiť takéto dojednanie v spotrebiteľ'skej zmluve za neprijateľné len v prípade, že výška dohodnutej zmluvnej pokuty neprimerane presahuje plnenie, ktoré spotrebiteľ na základe zmluvy dostal, resp. na ktoré sa zaviazal.

Záver súdu, či konkrétne zmluvné dojednanie o zmluvnej pokute je alebo nie je neprijateľnou zmluvnou podmienkou, sa preto odvíja od posúdenia všetkých osobitostí konkrétneho prípadu. To samo o sebe spochybňuje oprávnenosť rozhodnutia súdu o určení

takejto zmluvnej podmienky za neplatnú z dôvodu jej neprijateľnosti v zmysle § 153 ods. 3, 4, 5 O.s.p.. V takom prípade je vylúčené rozhodnúť podľa § 153 ods. 3, 4 O.s.p. všeobecne o tom, že takáto zmluvná podmienka používaná v spotrebiteľských zmluvách dodávateľom je všeobecne neprijateľná. Prípadná neplatnosť ustanovenia zmluvy o zmluvnej pokuty v konkrétnej veci, zohľadňujúca podmienky uzavretia zmluvy s konkrétnym spotrebiteľom (§ 53 ods. 4 písm. k), ods. 5 Občianskeho zákonníka), neumožňuje vyhlásenia takejto zmluvnej podmienky za neprijateľnú v zmysle § 153 ods. 4 O.s.p., pokiaľ sa podmienky, za ktorých bola iná zmluva uzavretá, zmenili.

Neprijateľnosť zmluvného ustanovenia o zmluvnej pokute v zmysle § 53 ods. 1, 2, 4 písm. k) Občianskeho zákonníka musí existovať ku dňu uzavretia zmluvy. Ak je zmluva platná v čase uzavretia zmluvy, nemôže porušenie zmluvnej povinnosti účastníkom zmluvy postihované zmluvnou pokutou, spôsobiť neplatnosť dohody o jej vzniku bez ohľadu na to, v ktorom časovom okamihu po uzavretí zmluvy k tomu došlo.

V tejto súvislosti je treba poukázať aj na čl. 4 ods. 1 Smernice Rady (ES) 93/13/EHS zo dňa 5.4.1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, podľa ktorého nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.

V podstate rovnaký obsah má ustanovenie § 53 ods. 10 Občianskeho zákonníka v znení účinnom odo dňa 1.3.2010. Podľa neho pri posudzovaní neprijateľnosti zmluvných podmienok sa nemá prihliadať len na samotný text zmluvy a všeobecných obchodných podmienok dodávateľa, ale aj na širšie súvislosti, ktoré charakterizujú samotné dojednanie spotrebiteľskej zmluvy a na obsah ostatných podmienok zmluvy.

Pre záver o neprimeranosti (nekalosti) zmluvnej podmienky upravujúcej sankciu za nesplnenie záväzku spotrebiteľom nestačí len záver o tom, že táto zmluvná podmienka nebola individuálne dojednaná.

Krajský súd v Prešove v obdobnej veci sp. zn. 6C 113/2010 v rozsudku zo dňa 20.9.2011 zaujal názor na jednej strane akceptovateľný, že zmluvnú pokutu možno dohodnúť v spotrebiteľskej zmluve v prípade, že „obstojí v rámci súdnej kontroly neprijateľných podmienok v spotrebiteľských zmluvách so zreteľom na povahu, obsah a všetky osobitosti právneho úkonu“.

Na druhej strane súd za neprijateľnú zmluvnú podmienku označil také dojednanie o zmluvnej pokute, kde „neprimeranosť sankcie sa prejavuje osobitne v spojení s časovým aspektom, keďže spotrebiteľ je viazaný rovnakou výškou zmluvnej pokuty bez ohľadu na to, či dôjde k porušeniu zmluvnej povinnosti na začiatku alebo na konci viazanosti“.

Toto rozhodnutie však vôbec nezohľadňuje zabezpečovaciu funkciu zmluvnej pokuty a nepripúšťa, že zmluvy podobného obsahu môžu byť uzatvorené za odlišných podmienok na strane spotrebiteľa. Preto je vylúčené urobiť záver o neprimerane vysokej sankcii len po porovnaní s jednou z viacerých skutočností, za existencie ktorých bola zmluva uzavretá, a to v závislosti od času prípadného porušenia zmluvnej povinnosti v priebehu doby viazanosti spotrebiteľa.

Tento záver vypukle vyplýva práve z preskúmvanej veci, v ktorej žalovaná zobrala od žalobcu 2 telefóny, za ktoré nezaplatila ani dohodnutú akciovú cenu, ba nezaplatila ani eurocent za užívanie v nasledujúcich mesiacoch do odstúpenia od zmluvy žalobcom.

Z hľadiska posudzovania primeranosti sankcie tvorenej dohodnutou zmluvou pokutou je právne relevantná taká výška, ktorá zahrňuje aj prípad, že kupujúci spotrebiteľ nezaplatí nič.

Ak výška dojednanej zmluvnej pokuty v čase uzavretia spotrebiteľskej zmluvy je primeraná výške zabezpečovanej sumy (napr. kúpna cena poskytnutých mobilných telefónov), ako aj výške zodpovedajúcej súhrnu prípadných škôd, ktoré možno očakávať v prípade porušenia zmluvnej povinnosti (napr. úhrn paušálnych náhrad zo zmluvy o pripojení za celé obdobie viazanosti), nie sú splnené podmienky pre záver o neprijateľnej zmluvnej podmienke podľa § 54 ods. 4 písm. k) Občianskeho zákonníka.

V takom prípade nie je z hľadiska platnosti takejto dohody právne významné, či spotrebiteľ poruší zmluvnú povinnosť bezprostredne po uzavretí zmluvy, alebo až pred koncom obdobia viazanosti. Dátum skutočného porušenia zmluvnej povinnosti spotrebiteľom nemôže ovplyvniť platnosť zmluvy o zmluvnej pokute.

Ak je zmluva v tejto časti platná ku dňu jej uzavretia, zostáva platnou aj ku dňu, keď spotrebiteľ poruší zmluvnú povinnosť sankcionovanú zmluvnou pokutou.

Žalovaná mala skutočne možnosť si zakúpiť u žalobcu telefóny za ich predajnú cenu, avšak dala prednosť a uzavrela zmluvu o pripojení spojenú s kúpnu zmluvou o predaji telefónov za akciovú cenu, ktorej výška bola dôvodom vzniku zmluvného záväzku žalovanej prijímať služby od žalobcu minimálne vo výške paušálu dohodnutého v zmluve počas doby 24 mesiacov. Tým, že žalovaná nezaplatila ani minimálnu časť z fakturovanej ceny za služby, porušila svoju zmluvnú povinnosť, čo podľa Zmluvy o pripojení a jej Dodatku, má za dôsledok vznik povinnosti žalovanej zaplatiť dojednanú zmluvnú pokutu.

Prvostupňový súd vo svojom rozhodnutí sa týmito skutočnosťami nezaoberal a v podstate len veľmi všeobecne a nepresne sa obmedzil len na porovnanie výšky zmluvnej pokuty s výškou zabezpečovanej povinnosti. Aj v prípade, že by podmienkou pre záver o neprimeranosti zmluvnej podmienky obsahujúcej zmluvnú pokutu, mala byť len samotná neprimerane vysoká suma zmluvnej pokuty, je prvostupňové rozhodnutie v tejto časti odôvodnené len veľmi stručne, keď nie je z neho zistiteľné, aká škoda hrozila žalobcovi pri uzatváraní tejto zmluvy.

Nie je možné v tejto súvislosti sa obmedziť len na konštatovanie, že hodnota mobilného telefónu bola len 149,04 eur a že žalovaná nezaplatila cenu za službu zo zmluvy o pripojení len vo výške 215,85 eur. Už vôbec nie je možné posudzovať primeranosť zmluvnej pokuty porovnaním len k samotnej výške mesačného paušálu zo zmluvy o pripojení, žalobca tvrdil, ale nekonkretizoval.

Aj pri posudzovaní platnosti zmluvy o zmluvnej pokute len z hľadiska jej uhradzovacej funkcie, bolo povinnosťou súdu prvého stupňa zistiť celkovú výšku prípadnej škody hroziacej žalobcovi ku dňu uzatvorenia zmluvy v prípade, že žalovaná od samého začiatku si nebude plniť svoje zmluvné povinnosti. V tejto súvislosti žalobca označil za škodu majetkové plnenie, ktoré žalovanej poskytol v podobe telefónov. Výška ďalšej škody spôsobenej žalobcovi tým, že žalovaná ako platobne nedisciplinovaný zákazník nesplnila svoje záväzky zo zmluvy o pripojení.

Naviac rozhodnutie prvostupňového súdu by malo za následok, že žalobca si nebude môcť ani v budúcnosti uplatňovať z titulu náhrady škody zaplatenie tej ujmy, ktorá podľa žaloby bola súčasťou zmluvnej pokuty ako paušalizovanej náhrady škody a to pre prekážku rozsúdenej veci (§ 159 ods. 3 O.s.p.) (článok 2.5 Dodatku k Zmluve o pripojení),

Ak súd zistil porušenie zmluvnej povinnosti žalovanou, v príčinnej súvislosti s čím mala žalobcovi vzniknúť škoda v žalobe uplatnenej a preukázanej výške, minimálne však vo výške kúpnej ceny telefónov, mal vec právne posúdiť podľa ustanovení o náhrade škody podľa ustanovení § 420 až § 450 Občianskeho zákonníka.

Právnym posúdením uplatneného nároku nie je totiž súd viazaný. Ak po vykonanom dokazovaní dospeje súd k záveru o neprijateľnosti zmluvnej podmienky o zmluvnej pokute, a teda o jej neplatnosti, no súčasne aj k záveru o vzniku práva žalobcu na náhradu škody, nemôže žalobu zamietnuť v rozsahu preukázanej výšky škody vzniklej v príčinnej súvislosti s porušením zmluvnej povinnosti spotrebiteľa.

Iné právne posúdenie veci odvolacím súdom, na ktoré prvostupňový súd pri svojom rozhodovaní neprihliadal, v spojení s medzerami v skutkovom stave týkajúcimi sa výšky škody zodpovedajúcej uhradzovacej a sankčnej funkcii zmluvnej pokuty v preskúmvanej veci a v nekonkrétnom zistení v celkovej výške škody, ktorá mohla žalobcovi vzniknúť podľa stavu existujúceho ku dňu uzatvorenia zmluvy, je dôvodom, na základe ktorého mal byť rozsudok súdu prvého stupňa v jeho napadnutej časti zrušený a v rozsahu zrušenia vec vrátená prvostupňovému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (§ 221 ods. 1 písm. f) O.s.p.).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je odvolanie prípustné.